

6. *Архів Російської академії наук*, ф. 518, оп. 3, спр. 1738, арк. 1–2 зв.
7. *ЦДАВО України*, ф. 1230, оп. 1, спр. 4, арк. 38–39 (1920–1922 рр.).

СТВОРЕННЯ У ХАРКІВСЬКОМУ ПРАКТИЧНОМУ ТЕХНОЛОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ ПЕРШОЇ В УКРАЇНІ КАФЕДРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

Гутник М.В.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
(м. Харків)*

Традиційною галуззю української економіки було і залишається сільське господарство. Новий етап в його розвитку відбувався наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Розпочалося формування аграрно-промислового комплексу, що потребувало належного технічного та кадрового забезпечення. Попри значні зрушення за цим напрямком, сільськогосподарська наука тоді значно відставала від суспільних потреб. Одним із центрів сільськогосподарського машинобудування в Україні став Харків. Саме тут у новоствореному Харківському практичному технологічному інституті у 1896 р. вперше створено кафедру сільськогосподарського машинобудування, а також спеціальну лабораторію та станцію із випробування сільськогосподарських машин.

Обговорення щодо необхідності створення кафедри сільськогосподарського машинобудування розпочалося ще у 1894 р. Спеціальна комісія ХПТІ направила доповідь до Харківського товариства сільського господарства щодо створення у місті Харкові вищого сільськогосподарського навчального закладу. Це питання стало предметом обговорення ще декілька разів. Зокрема професор М.Д. Пильчиков 1907 р. у відомостях Харківського технологічного інституту повідомив про минулорічну спробу подати клопотання до Державної Думи. Де обґрунтував необхідність його відкриття і нагадав про те, що подібний заклад як відділення Харківського технологічного інституту планувалося створити міністром народної освіти за прикладом Цюрихського та Ризького політехнікумів ще 1882 р. Однак пройшло чимало років поки такий заклад було відкрито. Підтримка щодо створення спеціального підрозділу в ХПТІ, в тому числі матеріальна спостерігалася з боку представників Харківського губернського земства, які асигнували 100 000 карб. та Харківської міської думи, які виділили для створення агрономічного відділення 50 десятин міської землі [1].

У січні 1896 р. попечитель Харківської навчальної округи постановою за № 645 запровадив викладання у ХПТІ сільськогосподарського машинобудування. Штат інституту було доповнено посадою одного професора і одного лаборанта. 66 400 карб. було виділено для організації кафедри і для облаштування станції для випробування сільськогосподарських машин й інших знарядь. Вибір випав на Харків ще й тому, що за розрахунками Навчального комітету ХТІ організація такої кафедри в інституті коштувала на 28 740 карб.

дешевше, ніж у Санкт-Петербурзькому технологічному інституті. Стараннями першого директора ХПТІ, а з 1898 р. і Київського політехнічного інституту, В.Л. Кирпичова було побудовано сільськогосподарський корпус, обладнано метеорологічну обсерваторію та запроваджено викладання курсу сільськогосподарського машинобудування [2, арк. 14 зв].

Треба зазначити що сільськогосподарська станція мала дослідницьке поле в декілька десятин і стала першою подібною станцією у Російській імперії. Її було відкрито на 17 років раніше ніж станцію при Московському сільськогосподарському інституті.

Для означених цілей Навчальним комітетом ХПТІ було прийнято рішення щодо відрядження ад'юнкт-професора Г.О. Латишева у літній канікулярний період 1896 р. за кордон для ознайомлення з діяльністю відповідних станцій Західної Європи. Вченому було виділено 600 карб. Сам курс почали викладати з січня 1897 р. Для забезпечення відповідною літературою 1901 р. вчений видав літографію курсу лекцій «Сільськогосподарські машини». Як знаного фахівця у цій галузі Г.О. Латишева запрошували як експерта, зокрема у червні 1901 р. вченого запросили провести науково-технічну експертизу діяльності заводу Бельгійського Акціонерного товариства «Сумська машинобудівна майстерня». З 1902 р. – професор. У 1903–1915 рр. завідував сільськогосподарською станцією [2, арк. 14 зв; 3, арк. 1; 4, арк. 12].

У 1898–1900 рр. лаборантом сільськогосподарської станції працював К.Г. Шиндлер, який ініціював дослідження впливу технології механічної обробки ґрунту та функціонального удосконалення землеробського знаряддя на продуктивність обробки та врожайність. На відміну від ХПТІ, у новоствореному Київському політехнічному інституті з самого початку було створено сільськогосподарське відділення. Тому за запрошенням В.Л. Кирпичова лаборант К.Г. Шиндлер переїхав до Києва, де створив станцію з випробування землеробських машин і знарядь при Київському політехнічному інституті. Крім того виконував обов'язки екстраординарного професора з викладанням механіки на сільськогосподарському відділенні, на механічному відділенні читав спецкурс із сільськогосподарського машинобудування. Варто підкреслити, що у 1904 р. професора К.Г. Шиндлера обрано деканом сільськогосподарського відділення КПІ.

Отже, перша спеціалізована кафедра сільськогосподарського машинобудування та спеціальна лабораторія в Україні була створена у 1896 р. Досвід діяльності означеної кафедри було використано професором В.Л. Кирпичовим в організації діяльності сільськогосподарського відділення КПІ.

Джерела та література

1. *Пильчиков Н. Д.* Об агрономическом отделении Харьковского технологического института [Електронний ресурс] / Н. Д. Пильчиков. – Режим доступу: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/14382>

2. *Державний архів Харківської області* (далі ДАХО), ф. 770, оп. 1, спр. 232, 69 арк.

3. *ДАХО*, ф. 770, оп. 1, спр. 393, 6 арк.

4. *ДАХО*, ф. 770, оп. 1, спр. 432., 93 арк.